

УДК 332.142

Олександренко І. В., к. е. н., доцент

Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті систематизовано основні фактори впливу на інноваційний розвиток регіонів. Виокремлено та деталізовано основні проблеми інноваційного розвитку регіонів України в сучасних умовах. Визначено основні умови інноваційної активності регіону та складові формування регіональної інноваційної стратегії.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток регіону; проблеми інноваційного розвитку регіону; регіональна інноваційна стратегія, фактори впливу на інноваційний розвиток регіону.

Oleksandrenko I.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF INNOVATIVE REGIONS UKRAINE

In the paper the main factors influencing the development of innovative regions. Allocated and detailed basic problems of innovative development of regions of Ukraine in modern conditions. The basic terms of innovative activity in the region and parts of forming a regional innovation strategy.

Key words: innovations, innovative development of the region; problems of innovative development of the region; regional innovation strategy impacts on the innovative development of the region.

Олександренко И. В.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ

В статье систематизированы основные факторы влияния на инновационное развитие регионов. Выделены и детализировано основные проблемы инновационного развития регионов Украины в современных условиях. Определены основные условия инновационной активности региона и составляющие формирования региональной инновационной стратегии.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие; проблемы инновационного развития региона; региональная инновационная стратегия, факторы влияния на инновационное развитие.

Олександренко І. В.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Євроінтеграційні налаштування України потребують максимум зусиль в напрямку наближення економічного та соціального розвитку до рівня європейських країн. При цьому виникає необхідність прискорення темпів науково-технічного прогресу, інтелектуалізації праці та капіталу. Враховуючи відмінності у розвитку окремих регіонів в межах країни, по різному відбувається процес інноваційного розвитку, що відповідно не може охопити низки тих територій, які не мають достатнього ресурсного потенціалу. Згідно до цього виникає потреба у дослідженні сучасних проблем поширення інновацій та перспектив з метою переорієнтації економіки регіонів на інноваційну модель розвитку.

Аналіз останніх наукових досліджень у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження проблем здійснення інноваційних процесів в регіонах України знайшли відображення у працях Т. Городиського [1], О. Жихор [2], О. Негоди [3], В. Нежиборця [4], О. Снісаренко [5], В. Узунова [6] та ін. Однак постійні як негативні, так і позитивні зміни в економічному середовищі країни та її регіонів потребують дослідження сучасних проблем, що не дозволяють регіонам ефективно впроваджувати інновації та забезпечувати високі темпи інноваційного розвитку. Також з поміж цього необхідно виокремити основні завдання та напрями забезпечення інноваційного розвитку регіонів України.

Цілі статті. Метою статті є дослідження проблем та виокремлення подальших перспективних завдань інноваційного розвитку регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Вирішення низки проблем, що пов'язані із кризою в українській економіці лежать в основі активізації інновацій в різних сферах. Наявність різного інноваційного потенціалу в регіонах України вимагає розробки диференційованого підходу до їх вирішення. При цьому у кожному із регіонів повинна бути чітко розроблена інноваційна політика у відповідності до забезпечення інноваційними ресурсами і подальших пріоритетів розвитку. Це дозволяє свідчити про потребу у вивченні факторів впливу на інноваційний розвиток регіонів України та їх негативний і позитивний вплив. Відповідно вивчення сучасних проблем інноваційного розвитку регіонів України дозволить правильно сформулювати завдання та визначити перспективи подальшого поширення інновацій. Забезпечення інноваційної моделі розвитку регіонів є запорукою їх конкурентоспроможності, інвестиційної

привабливості та активності і в цілому вагомим важелем становлення економіки країни бути рівноправною економікам світової спільноти.

На інноваційний розвиток регіонів впливає низка факторів, які пов'язані як із внутрішньою політикою регіону, так і державною політикою в сфері інноваційних процесів. В цілому фактори впливу на інноваційний розвиток регіону можна поділяти на внутрішні та зовнішні (табл. 1).

Таблиця 1

Фактори впливу на інноваційний розвиток регіону

Фактори	Характеристика
1	2
Зовнішні фактори	
Політичні	- політична ситуація в країні;
Нормативно-правові	- наявність законодавчих актів, що регулюють інноваційну діяльність; - податкове законодавство; - нормативні акти, що регулюють залучення іноземних інвестицій в інноваційний розвиток
Економічні	- рівень розвитку виробництва в країні - кредитна політика; - валютна політика; - наявність доходів бюджету; - інфраструктура ринку на якому працює підприємства
Фінансові	- фінансова підтримка з боку держави; - обсяг бюджетного фінансування інновацій - наявність пільгових кредитів
Соціальні	- наявність трудових ресурсів в країні; - науковий потенціал населення; - рівень безробіття в країні; - вплив наукових кадрів за кордон
Науково-технічні	- інноваційна політика держави; - нововведення в галузі
Екологічні	- стан навколишнього середовища; - наявність екологічних податків; - екологічна політика
Зовнішньо-економічні	- експортний потенціал країни; - обсяги та номенклатура імпорту товарів; - міжнародний рейтинг країни за різними критеріями
Внутрішні фактори	
Економічні	- валовий регіональний продукт; - інвестиційна діяльність регіону - конкурентоспроможність регіону

продовж. табл. 1

1	2
Фінансові	- фінансові ресурси місцевих органів влади; - доходи населення та підприємств регіону; - наявність іноземного капіталу в регіоні ; - наявність інноваційних фінансових ресурсів
Соціальні	- науковий потенціал населення регіону - кваліфікація населення регіону - зайнятість населення регіону
Науково-технічні	- наявність інновацій в сферах діяльності регіону; - сучасні напрями інноваційного розвитку регіону; - наявність новітніх технологій в регіоні; - наявність виробництва інноваційних товарів - кількість навчальних закладів в регіоні
Екологічні	- наявність новітніх виробництв, що зменшують забруднення навколишнього середовища; - наявність виробництва екологічно-чистої продукції в регіоні
Зовнішньо-економічні	- обсяги експорту регіону інноваційних товарі - обсяги імпорту новітніх технологій; - обсяги іноземних інвестицій, що спрямовані на інноваційних розвиток регіону.

* розроблено автором

Внутрішні фактори інноваційного розвитку лежать в основі самого розвитку регіону, а зовнішні – це чинники впливу на активізацію інновацій, що не можуть контролюватись з боку місцевих органів влади і поширюються на всі регіони загалом. Однак регіони, що мають більш вищий інноваційний потенціал здатні вистояти перед впливом негативних зовнішніх чинників і швидко усунути їх прояв.

Всі вище зазначені фактори визначають рівень інноваційного розвитку. Одні із факторів носять негативний вплив на поширення інновацій в регіонах України і відповідно становлять загрозу сучасному їх інноваційному розвитку. В теперішніх умовах розвитку регіонів існує низка проблем, що не дають можливості проводити інноваційну діяльність в регіонах України. Згідно до цього проблеми на шляху інноваційного розвитку регіонів можна систематизувати в окремі групи: фінансові, економічні; організаційно-правові; соціальні, політичні.

Фінансові проблеми пов'язані із відсутністю необхідних фінансових ресурсів для здійснення інвестицій в інновації. Наявність проблем фінансово-економічного характеру пов'язана із дефіцитом місцевих бюджетів; збитковістю вітчизняних підприємств, незначною часткою

заощаджень населення і низькою інвестиційною привабливістю регіонів для іноземних інвесторів. Відсутність достатнього обсягу фінансово-інноваційних коштів не дозволяє оновлювати виробничі технології та стимулювати виробництво новітніх товарів, які здатні конкурувати на іноземних ринках.

Економічні проблеми інноваційного розвитку регіонів України пов'язані із наявністю застарілих технологій на більшості підприємств і відсутністю коштів для їх оновлення. До цієї групи проблем також належить відсутність розробок в напрямку інноваційного розвитку креативної економіки регіону. Відносно незначних інвестиційних потоків в інноваційний розвиток креативної економіки, то необхідно свідчити, що ця сфера є мало прибутковою в перші роки і не цікавить інвесторів, як зі своїх внутрішніх передумов бажають отримувати відразу значні дивіденди на вкладені ресурси в будь-яку сферу.

Організаційно-правові проблеми пов'язані із відсутністю чіткої державної та регіональної політики в напрямку здійснення інновацій та відповідного законодавства в цій сфері. Відповідно проблеми даного характеру також лежать в основі мотивацій з боку органів місцевої та державної влади здійснювати інвестиції інноваційного характеру в регіоні.

Соціальні проблеми пов'язані із впливом наукових та кваліфікованих кадрів із регіонів за кордон. Відповідно це призводить до зниження наукового потенціалу регіону, що є вагомою рушійною силою його інноваційного розвитку. Найбільш гострою ця проблема є в регіонах де значний рівень безробіття чи низький рівень заробітної сплати спонукав населення виїжджати в інші регіони чи країни в пошуку високооплачуваної праці. Особливо зараз в умовах політичної нестабільності, економічної кризи більшість підприємств згорнули свій бізнес, що вплинуло на відтік кадрів із регіонів. Також невідповідність заробітної плати населенні в регіонах України рівню та цінам на товари, роботи послуги обумовила звільнення частини працюючих з метою пошуку більш оплачуваної роботи за межами країни.

Політичні проблеми пов'язані із військовою ситуацією на Сході України. Відповідно ці проблеми зменшують інтерес зовнішніх та внутрішніх інвесторів вкладати гроші в інноваційні продукти які себе окуплять через певний немалий проміжок часу, оскільки немає визначеності в подальшому розвитку країни та її регіонів.

В сучасних умовах розвитку регіонів основною передумовою активізації інноваційних процесів є вичерпність природних ресурсів, світові зміни в напрямку розвитку науки та техніки і значні приховані резерви інноваційного потенціалу.

В цілому для активізації інноваційного розвитку регіону пропонується створення розвиненої інноваційної інфраструктури, яка повинна включати наступні елементи: виробничо-технологічні структури (технопарки, наукові парки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми, фірми, що виробляють імпортно-замінну продукцію); юридичні (податкові) консультанти; організації з підготовки і перепідготовки кадрів у сфері технологічного менеджменту (поява нової категорії фахівців з комерціалізації результатів НДДКР); фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектора, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність); аналітичні центри інноваційного ринку, регіональні центри інноваційного розвитку, віртуальні біржі; кластери [2].

Враховуючи сучасні проблемні аспекти інноваційного розвитку регіонів, необхідно створити низку сприятливих умов, як для суб'єктів господарювання регіону, населення так і самих органів місцевої влади. До таких умов на нашу думку необхідно відносити: ефективне регуляторне середовище; якісне інформаційне забезпечення інноваційної діяльності; наявність і ефективне функціонування об'єктів інноваційної інфраструктури; наявність мотиваційних інструментів щодо активізації інноваційних процесів; достатній захист інтелектуальної власності та ін.

Досить цікавим в напрямку інноваційного розвитку територій є зарубіжний досвід, щодо створення регіональних агент з питань технологій та інновацій. Такі агентства створюються в європейських країнах за підтримки держави. Їх основна увага приділяються:

- проведенню різного роду наукових семінарів;
- допомозі в отриманні патентів та ліцензій;
- організації трансферу технологій;
- проведенні конкурсів серед інноваторів;
- фінансуванні участі інноваційних суб'єктів у міжнародних виставках;
- організації інноваційних форумів та фестивалів;
- наданню грантової допомоги для виконання наукових тем студентам;

- координації діяльності університетів та наукових установ;
- підтримці діяльності інноваційних кластерів [3].

Забезпечення інноваційного розвитку регіону, як і будь якого іншого напрямку розвитку передбачає формування чітко виваженої стратегії. При цьому вважається, що найбільш вагомим напрямом забезпечення інноваційного розвитку регіону є розробка ефективної регіональної інноваційної стратегії, основними складовими якої є:

- 1) виявлення пріоритетних секторів економіки регіону, що потребують інновацій або мають найбільший інноваційний потенціал;
- 2) виявлення можливостей, загроз та пріоритетів інноваційного розвитку регіону;
- 3) деталізація стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку регіону за окремими завданнями та напрямками;
- 4) моделювання та прогнозування майбутніх результатів від реалізації конкретних інноваційних завдань;
- 5) визначення необхідного обсягу ресурсів для інноваційного розвитку регіону та обґрунтування їх джерел;
- 6) розподіл повноважень щодо реалізації завдань інноваційного розвитку між усіма суб'єктами регіональної економічної системи;
- 7) інформування та консультування громадськості про плани та заходи інноваційного характеру.

В цілому розробка регіональної інноваційної стратегії дозволить наперед отримувати дані щодо пріоритетних сфер інноваційного розвитку, контролювати хід реалізації конкретних заходів та визначати відхилення фактичних результатів від планових. Відповідно наявність стратегії інноваційного розвитку дозволить регіонам бути інвестиційно-привабливими для зовнішніх інвесторів, які мають на меті розвиток інноваційних виробництв.

Висновки. Основними проблемами інноваційного розвитку регіонів України в даний момент часу є політична нестабільність в країні, військові дії на Сході України та відсутність належного фінансового забезпечення. Однак в перспективі існують можливості досягнення високих темпів інноваційного розвитку регіональних економічних систем, що може досягатись завдяки ефективній регіональній інноваційній політиці і чітко розробленій стратегії інноваційного розвитку регіону. Відповідно ці аспекти дозволять регіонам перейти на інноваційну модель розвитку економіки, забезпечити позитивний вплив на інноваційний розвиток України та прискорити євроінтеграційні процеси в економіці країни.

1. Городиський Т. І. Управління інноваційним потенціалом регіону / Т. І. Городинський. – автореф. дис. канд. економ. наук 08.00.05 / Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2008. – 16 с.
2. Жихор О. Б. Формування інноваційної політики розвитку регіонів та механізми її реалізації / О. Б. Жихор. – автореф. дис. доктора економ. наук за спеціальністю 08.00.05 / Інститут регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2010. – 41 с.
3. Негода О. В. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку промислового сектору Запорізької області / О. В. Негода // Держава та регіони. – Серія «Економіка та підприємництво». – 2013. – №5(74). – С. 109–112.
4. Нежиборець В. Проблеми розвитку та активізації інноваційної діяльності: регіональний аспект / В. Нежиборець // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL <http://www.ndiiv.org.ua/index.php/2009-05-25-13-09-10/269-2009-10-07-12-08-56>.
5. Снісаренко О. Б. Оцінка інноваційного потенціалу регіонів України / О. Б. Снісаренко. – автореф. дис. канд. економ. наук 08.00.05 / Харківській національній академії міського господарства. – Харків, 2008. – 24 с.
6. Узунов В. В. Розвиток інноваційної інфраструктури регіонів України / В. В. Узунов // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2012. – №8.
7. Monterisi A. Regional innovation strategies: the Apulian experience and the role of ARTI / A. Monterisi. – Brussels, 7 October, 2009. – 18 p. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.arti.puglia.it/fileadmin/user_files/download/OD_Puglia_7oct09_ilo.pdf